

durva, jobban elfásodott, azért nem is fehéríthető meg egészen. Belőle főleg zsákokat, kötelet készítenek.

d) A pamut. A pamutot másként gyapotnak is nevezik. A pamut cserje, amelynek termésében a magvakat fehér szálak borítják. A szárazakat a magvagról gépekkel letépi, kellő tisztítás után fonják. A gyapotfonalból cérnát sodornak, pamutvász-
nat és pamutszövetet szőnek s vattát készítenek.

A len és pamut nagyon fontos anyagok, mert belőle készí-
tik a fehérneműket s a könnyebb női ruhák anyagát. A pamut olcsóbb és kevésbé tartós, mint a len, azért gyakran pamutárút
adnak el lenárúként. Ha a vászonból egy szálát kihúzzunk és
szétszedjük, mindjárt észrevesszük, hogy 30–40 cm hosszú, erős
lenrostokból áll-e, vagy néhány cm-es pamutszálból. Ha a ki-
mosott vásznat kézbe fogjuk, a lenvászon erősebb, keményebb
fogású, a pamutvászon lágyabb. Megdörzsölve a pamutvászon
felülete bolyhos a kiálló sok száltól.

e) A robbanógyapot. Áztassunk pamutot tömény salétrom-
sav és kénsav vegyületbe, majd vegyük ki belőle, mossuk ki
vízben s szárítsuk meg. A gyapot külsején nem találunk semmi
változást, de tulajdonságai már jelentősen megváltoztak. Meg-
gyújtva felfolban és hamu nélkül ég el. Hevítve vagy össze-
nyomva felrobban. E sajátsága miatt nevezik robbanó-gyapot-
nak, s belőle készítik a füstnélküli lőport.

A robbanógyapot alkohol és éter keverékében feloldódik
és sűrű ragadós, kissé zavaros oldatot ad. Ez a kollódium. Ha
a kollódiumot kezünkre öntjük, az oldószer elpárologása után a
robbanógyapot finom hártya alakjában visszamarad. A kolló-
diumot sebek orvosi kezelésénél és a fényképezésnél használják.

A robbanógyapot kámforral melegen gyurva rugalmas,
hajlékony, átlátszó anyag lesz, ez az ú. n. celluloid. Jól fest-
hető és megmunkálható, ezért fésűk, hajtűk, késnyelek, gallé-
rok, játékok, gombok, billiárdgolyók és lakkok készítésére hasz-
nálják. Vízáthatlan anyag, de nagyon könnyen gyullad!

III. Összefoglalás. A növényi sejtfalak és rostok anyaga
a cellulóz. A cellulóz fehér, oldhatatlan test. Vegyileg szénhid-
rát. A len, kender és a pamut rostjait szövet, vászon, cérna, kö-
tél készítésére használják fel. Salétromsavba mártva robbanó-
gyapotot ad. Ennek alkohol-éteres oldata a kollódium, amely
kámforral celluloidot alkot.

1941. január 3. hete.

Polgári jogok és kötelességek.

VI. OSZTALY.

A tanítás anyaga: Az állampolgárság.

Nevelési cél: Hazádnak rendületlenül légy híve...

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Az államról tanultak ösz-
szefoglalása. Az államok lakóit a közös származás tudata, a

közös nyelv, az egymás iránt érzett szeretet és történeti multjuk fűzik össze. Ilyen a mi ezeréves magyar államunk is, melynek polgárai vagyunk. Az állam a rend fenntartása céljából szabályokat alkot (jogszabályok), ezek közül legfontosabbak az állam törvényei, amelyeknek mindenki engedelmeskedni tartozik. Az állam másik feladata, hogy polgárait (életét és vagyonát) a külső ellenségek támadásaitól az állam hadseregével megvédje. Minden államnak van területe és népessége. A magyar állam területét a trianoni országosonkítás régi nagyságának csaknem negyedére szorította. stb.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. Az új anyag ismertetése és megbeszélése.

Mindenkinek valamely állam kötelékébe kell tartoznia. Aki valamely állam tagja, az egyúttal az illető állam polgára is. Mindenki azonban egyidőben csak egy államnak lehet a tagja.

Aki a magyar állam kötelékébe tartozik, aki tehát alattvalója a magyar államnak, aki a magyar állam hatalma alatt él, az *magyar állampolgár*. Azok, akik hosszabb-rövidebb ideig — a magyar hatóságok engedélyével, külföldi megbízatásuk, üzleti ügyeik intézése stb. — miatt Magyarországon tartózkodnak ugyan, de idegen államnak alattvalói, másképpen *idegenek*, vagy *külföldiek*, nem magyar állampolgárok. Ilyenek a nálunk lakó külföldi követelek, kereskedők, gyárosok, munkások stb.

Az állam népességét az állampolgárok alkotják.

A törvény szerint a magyar állampolgárság megszerezhető:

- a) leszármazás,
- b) házasság és
- c) honosítás által.

Származás folytán a magyar állampolgárok (apa és anya) gyermekei magyar állampolgárok még akkor is, ha külföldön születtek.

Házasság által megszerzi a magyar állampolgárságot az a külföldi nő, aki magyar állampolgárhoz megy feleségül, aki magyar állampolgárral a magyar államban érvényes házassági jog szerint köt házasságot.

Honosítás által az a külföldi lesz magyar állampolgárrá, aki kéri, hogy a magyar állampolgárok közé vegyék fel s kérelmére a községi, városi vagy vármegyei illetékes hatóságok javaslata alapján a belügyminiszter azt megadja s számára honosítási okiratot ad, melynek kézhezvétele előtt az állampolgári esküt leteszi. Az állampolgári esküt az illetékes hatóság (alispán vagy polgármester) előtt kell letenni.

Magyar honosok azok is, akik a magyar állam területén születtek, vagy akiket itt találtak, mindaddig, míg idegen állampolgárságuk be nem bizonyul.

A honosított férfi által szerzett magyar állampolgárság kiterjed feleségére s atyái hatalma alatt álló kiskorú gyermekeire is.

Elveszti magyar állampolgárságát az:

a) aki engedély nélkül idegen állam szolgálatába lép s azt felhívásra sem hagyja el;

b) aki tíz évig megszakítás nélkül külföldön él s nem kéri honosításának fenntartását;

c) az a magyar nő, ki idegen állampolgárhoz megy feleségül;

d) az a felnőtt férfi vagy nő, aki elbocsátását kéri az állampolgárok sorából.

Ha az elbocsátást kérő adóját kifizette, katonai kötelezettségének eleget tett, büncselekmény miatt nem áll vád alatt, vagyis ha a hatóság úgy tartja, hogy az elbocsátását kérő minden kötelezettségét teljesítette, akkor a magyar hatóságok a magyar állam kötelékéből elbocsátják. Háború esetén az elbocsátás fölött az államfő határoz.

A hű állampolgárok hazájukhoz még akkor is ragaszkodnak, ha ideiglenesen külföldön élnek, munkájukkal, ésszel, szívvel hazájuk fenntartásához, jólétéhez s jó hírüvének fenntartásához ilyenkor is hozzájárulni igyekeznek. A kivándorlók nem vesztik el magyar állampolgárságukat, sőt külföldön a magyar állam segíti őket az oda kirendelt követségek útján, akiktől mindenkor védelmet kérhetnek. A jó magyar embert szíve visszahúzza szülőföldjéhez, a legtöbb hosszabb távollét után is csak visszatér a haza földjére, melyet még bajaiban és szenvedéseiben is szeretettel vallunk magunkénak. „A nagyvilágon e kívül, nincsen számodra hely...” „Hazádnak rendületlenül...”

Azok a magyar állampolgárok, akiknek illetőségi helye oly területen van, amelyet Magyarországtól elszakított más államhoz csatoltak, még ha a megcsonkított Magyarország területén laknak is, a trianoni békeszerződés értelmében 1921. július 26-án a magyar állampolgárságukat elvesztették és azon államnak váltak polgáraivá, amely államba illetőségük szerint tartoznak. A békeszerződés szerint az ilyen magyar állampolgárok 1921. július 26-tól számított egy éven belül a magyar állampolgárság fenntartását kérhették.

Minden állampolgárnak állandó lakóhelyét annak az államnak területére kell áthelyezni, amely államnak polgárságát elnyerte.

III. Összefoglalás. Ki a magyar állampolgár? Kiket nevezünk idegeneknek, külföldieknek? Hogyan szerezhető meg a magyar állampolgárság? Hogyan veszthető el? Mit kell tudnunk a trianoni békeszerződéssel szétdarabolt országon élőkk állampolgárságáról? Tanácsos a magyar állampolgárságot mielőbb tisztázni, mivel annak igazolására minduntalan szüksé-

günk van (katonaságnál, hivatalokban, házasságkötéskor stb.) s azoknak az iratoknak beszerzése, amelyek az állampolgárság igazolásához szükségesek, utólag igen sok időt, fáradságot és kiadást kívánnak.

1941. január 2. hete.

Egészségtan.

VII. OSZTALY.

A tanítás anyaga: A gyermekkor fertőző betegségei.

Nevelési cél: Betegápolás.

I. Előkészítés: a) Számonkérés. A mult órán tanult anyag felújítása.

b) Célkitűzés. Ma a gyermekkori fertőző betegségekről beszéljünk.

II. Tárgyalás. a) *Kanyaró.* A legragadósabb betegségek közé tartozik. A fertőző anyag a beteg nyálában, orrváladékában, könnyében, a lehámló bőrén s tüsszentés, köhögés váladékán található. Ezek terjesztik. Kezdődő tünetei a nátha, szemhurut, majd láz lép fel s piros foltos kiütés borítja el a torok nyálkahártyáját, amely 1—2 nap mulva az arcot, törzset, s a végtagokat lepi el. A kiütés néhány nap alatt eltűnik, utána a bőr hámlik. Legerősebb a fertőzés a lappangás időszakában. A halálozási veszély e betegségnél igen kicsiny. Tüdővészre tesz hajlamossá. Járványosan rendszeren ősszel és télen lép fel. Védekezés: idejében alkalmazott, szigorú elkülönítés. Fertőtlenítés, különösen alapos szellőztetés alakjában.

b) *Vörheny (skarlát).* Hirtelen magas lázzal és hidegrázással, torokfájással s gyakran hányással kezdődik. A torok élénkpiros (skarlátpiros), majd a nyakon és mellen egybefolyó nagy vörös foltok jelentkeznek, amelyek gyakran az egész testet ellepik. Szövődményei: vesegyulladás, középfülgyulladás, ízületi bántalmak, szívbelhártyagyulladás. Lezajlása után a bőr nagy foltokban lehámlik, s a fertőzőanyag e lehámló bőrrészen, valamint a száj és garat váladékában van. Legerősebb a fertőzőképesség a hámlás időszakában. A betegség belélekezés útján terjed, de fertőzött tárgyak is közvetítik. Gyakran terjeszti a fertőzött tej is. A vörheny-járványok ősszel és télen a leggyakoribbak. Védekezés: szigorú elkülönítés és fertőtlenítés; a száj és garat gyakori öblögetése és kimosása járvány idején igen hasznos.

c) *Hólyagos himlő.* Hidegrázás és magas lázzal kezdődik. A kiütés először vörös foltokat képez, melyek mindinkább nagyobbodó hólyagokba mennek át, ezek aztán elgennyesednek és beszáradnak. A kiütés a száj és torok nyálkahártyáját is ellepi. A himlő bacillusa igen szívós, a fertőzött ruhán, hónapokig, sőt 3 évig is élél. A hólyagok gennyében, a lehámló bőrrészen, az orrváladékban és a köpetben található. A fertőzést